

INFORMATOR

Unitatea de bază a activității informative a Securității, reprezentând o persoană cu posibilități de culegere a informațiilor în medii profesionale sau sociale diverse. **I.** desemna categoria de referință pentru munca de informații și agentura construită de ofițerul de Securitate.

Mai mulți **i.** reprezentau „agentura”, sintagmă utilizată în anii 1950-1960, sau „rețeaua informativă”, anii 1970-1980, sistemele de referință prin care ofițerul recrutor ajutat de liderul „civil” al rețelei, rezidentul, acoperea nivelele operative vizate, instituții sau probleme speciale, precum foști membri ai partidelor istorice. Până la trecerea în categoria „superioară” de **i.** persoana care se afla în vizorul recrutării de către ofițerul de Securitate era „candidat” la acest statut.

După o procedură de verificare laborioasă, prin monitorizarea activității profesionale, formației educaționale, calităților sau defectelor psihologice, candidatul era, în multe cazuri, antrenat preliminar în „sesizarea unor aspecte de interes operativ”.

În unele situații, candidatul la recrutare și aspirantul la statutul de **i.** aveau nume de cod (pseudonim) și chiar întocmeau note informative, materiale prin care relatau aspecte conform cu sarcinile trasate de ofițerul recrutor.

În nomenclatorul ierarhic al categoriei de referință a **i.** se găsesc mai multe tipuri de colaborare cu Securitatea și o serie de denumiri specifice pentru materializarea acestei activități.

Un prim nivel se referă la „sursă”, care reprezenta o formă de colaborare ocazională sau punctuală pentru un anumit interes operativ.

De asemenea, „sursa” reprezenta și tipul de colaborare între o persoană, membru PCR și „organele de Securitate”, în cadrul racolării sale făcute cu aprobarea secretarului de partid.

„Sursei PCR” nu i se lua angajament scris, iar note informative i se solicitau rar și în circumstanțe speciale. De asemenea, pentru un **i.** care devenea membru de partid, mapa-anexă a dosarului de rețea în care se afla totalitatea notelor informative produse era distrusă.

O altă categorie în rândul sferei mai largi a **i.** se referea la „persoana de sprijin”, semnalată prin „p.s.” în dosarele fostei Securități, care avea atribuții pe linie de verificare/supraveghere informativă și investigații în rândul unor comunități (sate, comune, colectivități confesionale, medii militare), a regiunilor vizate de organizațiile diversioniste sau extremist-teroriste. Misiunea informativă a „persoanei de sprijin” se reflecta la nivelul unor obiective generale, stări de spirit din mediile frecventate.

Multe „persoane de sprijin” au fost găsite în agendele cu **i.** din fișetele primilor secretari județeni ai PCR, la 22 decembrie 1989. Acestea reproduceau registrele cu rețeaua informativă bazată pe membrii de partid din aria unui județ.

O serie de „persoane de sprijin” erau recrutate și din rândul personalităților cultural-artistice sau lumii universitare, fără a li se lua angajament scris de **i.** al Securității.

Strategia operativ-informativă a Securității îl fixa pe **i.** în cadrul unui dosar de rețea, care cuprindea referatul cu propuneri de recrutare, raportul de cunoaștere personală, angajamentul, note informative sau referințe despre **i.**, rapoarte periodice de evaluare, notele informative ale persoanei recrutate și documentul final cu propuneri de încetare a legăturii. Sarcinile trasate **i.** se refereau la informații despre comentarii ostile la adresa regimului, stări de spirit negative, disfuncționalități economice, spionaj, terorism, mișcări subversive, revizionism.

În istoria formelor de colaborare cu organele de Securitate, anii 1950 aduc două tipuri de informatori: **i.** calificați și **i.** necalificați. **I.** calificat reprezenta persoana cu o instrucție mai ridicată, care beneficia de o instruire susținută din partea ofițerului recrutor. Capacitatea superioară de culegere a informațiilor din medii diverse aducea **i.** calificat o poziție esențială

în raporturile cu ofițerul recrutor sau ofițerul de legătură. **I.** necalificat era o persoană care lucra la un nivel inferior și ocazional cu organele de Securitate, asemenea voluntarilor care livrau din proprie inițiativă informații. Prin prisma valorii informațiilor comunicate, **i.** necalificat putea să acceadă la o treaptă superioară, trecând în cadrul **i.** calificați.

Existau trei metode de recrutare prevăzute și de *Instrucțiunile privind munca cu agentura*: apelul la sentimente patriotice, cointeresarea materială și utilizarea unui material compromițător. Cel mai des uzitată era metoda atragerii treptate la colaborare și apoi a recrutării pe baza exploatarei și cultivării sentimentelor patriotice ale persoanelor vizate de Securitate, din rândul cetățenilor români. În cazul străinilor se miza pe sentimentele de simpatie față de statul român. Astfel de agenți dădeau și cele mai bune rezultate. În schimb, **i.** recrutați prin șantaj sau prin cointeresare materială erau mai puțini ca număr și folosiți ocazional. De regulă, rezultatele lor erau bune, dar conjuncturale, iar ofițerii de legătură nu puteau avea în vedere o perspectivă mai lungă a colaborării.

În ceea ce privește profilul optimal sau „portretul-robot” al candidatului la recrutare, în studierea documentelor de arhivă (ordine, instrucțiuni, metodologii, directive privind recrutarea) pot fi întâlnite următoarele caracteristici: „adept convins al noii orânduiri, spirit patriotic dezvoltat, cel puțin absolvent de liceu, cultură generală bogată (pentru a înțelege dezideratele muncii de Securitate), bine pregătit profesional, cu mari posibilități de infiltrare pe lângă obiectivul urmărit, sincer, discret, capabil de a ne aduce informații, cu aptitudini și legături în rândul elementelor dușmane, în stare să redea în mod obiectiv și cinstit informațiile culese”.

Pe componente specifice unor medii profesionale, Securitatea a construit rețele informative în lumea satului, creându-se adevărate agenturi în mediul agrar și muncitoresc (SMT).

Se poate afirma că procesul de colectivizare și identificarea „dușmanilor regimului de democrație populară” s-a făcut în proporție majoră prin „agenturile” de la sate.

Și în alte spații sociale, rețeaua informativă a Securității funcționa la parametri intensivi, un exemplu fiind fișele colaboratorilor în rândul elevilor, studenților și militarilor în termen.

Conținutul acestor documente precizează coordonatele monitorizării operative-informative efectuate de Securitate, cu valențe de „poliție politică”, în jurul unor teme sensibile pentru regim, ca stările de spirit în comunități, urmărirea persoanelor cu antecedente sau „manifestări negative”.

Această tehnică de racolare a **i./colaboratorilor** era aplicată și în cazul militarilor în termen sau cu termen redus care, prin organele de Contrainformații militare (Direcția a IV-a a DSS), puneau bazele colaborării în armată.

Din punct de vedere al sistemului rețelei informative, la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960, denumirea pentru **i.** era aceea de „agent”.

Termenul de „agent” venea pe filieră sovietică, în condițiile unei ideologizări excesive a aparatului de informații care dezvoltase componenta represivă după modelul NKVD sau KGB. Termenul era utilizat și de SSI, fiind inclus în experiența informativ-operativă din perioada românească interbelică, printr-o interesantă taxonomie. Agenții puteau fi observatori, incidentali, locali, de penetrare, mobili, obligați, temporari, voluntari, propagandiști, cercetași, sedentari, de rezervă.

Sintagma de „agent” a fost folosită și de „Gestapoul roșu”, STASI, „scutul și spada” Partidului Socialist Unit German. Existența acestei instituții a determinat o adevărată dezbatere internă în era post-reunificării germane.

Pentru „agentura” din sfera muncii de informații externe a Securității găsim **i.** DIE/ CIE care posedă „dosare personale”, cu surse de influență, gazde case de întâlniri, elemente luate în studiu pentru punctare sau recrutare. O altă categorie a **i.** utilizați de către Securitate se referă la „gazdele case de întâlniri”, persoane care, în urma unui angajament, își puneau la

dispoziție locuința organelor de Securitate. Într-o asemenea „casă de întâlniri”, ofițerii sau rezidenții se întâlneau cu **i.** pentru a le trasa sarcinile informative, conform unor întâlniri periodice.

Rolul **i.** a fost fundamental pentru politica represivă a Securității, dar și pentru alte organe de informații cu rol de monitorizare represivă, spre exemplu Miliția, ca organ al MAI. Dosarele de rețea consemnează și recrutări eșuate pentru anumite persoane, prin refuzul colaborării, activitatea **i.** care nu erau productivi („aport informativ slab”), sau **i.** care la un moment dat nu mai doreau să-și onoreze angajamentul luat față de Securitate. Când un **i.** devenea neproductiv, adică nu mai furniza informații de interes pentru organul de Securitate, ofițerul care-l avusese în legătură întocmea un raport cu propuneri de abandonare, dar fără ca persoanei respective să i se aducă la cunoștință acest lucru. În situația în care „fostul” **i.** solicita o întâlnire cu ofițerul de Securitate pentru a-i furniza informații de interes, în funcție de oportunități sau posibilități, ofițerul putea întocmi un raport cu propunere de reactivare. Așa se explică existența în Arhiva Securității a unor dosare personale, de la Fondul Rețea, care atestă că persoanele respective au fost reactivate de mai multe ori și chiar la intervale mari de timp.

Sursa: Constantin Buchet, Cristian Troncotă, „Informator”, în Octavian Roske (coord.), *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. 2, *F-O*, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2012, pp. 248-253